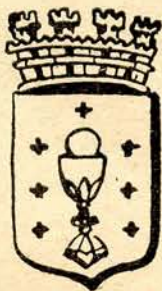

AVELINO DIAZ

DEBEZOS

VERSOS GALEGOS

BUENOS AIRES

1947

Avelino Diaz poeta gallec

Per RAMON SUAREZ PICALLO

aquest llibre que porta per títol "Debezos" — signe genial d'originalitat i vehicle del pensament i de l'esperit.

EMIGRANT — POETA

LA MAJORIA dels poetes gallecs foren emigrants. Rosalia, lluny de Galícia, va escriure versos magnífics. Curros Enríquez morí a La Habana i també Cabanillas escrigué a Cuba dos dels seus millors llibres. Eduardo Blanco-Amor, Emilio Pita i aquest Avelino Diaz es formaren i produïren tota la seva obra a Buenos Aires, compartint, i a voltes dirigint, tots tres, la batalla per la llibertat de la Pàtria aimada.

Fou allí on — fa d'això vint-i-cinc anys — vàrem conèixer a Diaz; era un xicot senzill, cordial i una mica tímid que es guanyava modestament la vida, i que, en els seus espaiats moments de repós, escrivia versos, assistint també, a les festes i reunions culturals de la nostra collectivitat. Mirava i escoltava amb atenció a un selecte grup de lluitadors què, empenyats en jerarquitzar a Galícia com a entitat nacional, treballaven per a crear una consciència política en els seus fills emigrats. Neixia llavors la avui poderosa Federació de Societats Gallegues, el Centre Gallec posava els fonaments de la seva actual grandesa i es fundaven els primers grups polítics nacionalistes de l'emigració. Es publicaven, també, periòdics i revistes, una de les quals — "Galícia" — dirigeix avui, amb gran encert, el poeta del nostre comentari.

Fou després d'una d'aquelles festes memorables, quan se m'apropà el jovencell Diaz per fer-me conèixer el seu llibre secret: ell també escrivia versos. I va donar-me'n a llegir uns impregnats de tendresa, senzills, nets, clars, fruits

AVELINO DIAZ, fill de Sierra de Meira, poble de la província de Lugo, ens ha enviat el millor present que podem desitjar en aquests temps de materialisme descarnat: dos llibres de magnífica poesia, fruit de la seva inspiració i de la seva sensibilitat de poeta gallec.

Un d'ells porta el títol de "Flor de Retama", i, gràcies i alat, està escrit en magnífica llengua castellana. L'altre, en canvi, l'escrigué Avelino Diaz en el gallec clar, musical i pròcer que parlen la gent de la província de Lugo quan dialoguen amb el paisatge, amb la terra que els hi dona el pa, amb les serralades plenes de llops i amb la placidesa del riu; el mateix que fan servir també, quan, emparats pel sostre sagrat de la casa paterna, i després de resoldre els problemes familiars, s'apropen a Déu en l'oració que impetra millor ventura.

Un altre dia i en un altre lloc parlarem dels versos castellans d'aquest poeta nostre, doncs, avui, sols volem donar als nostres lectors catalans una semblança i un perfil de l'home i de la seva obra poètica en relació amb la terra nadiua, de la qual és l'idioma — admirablement representat en

aquest noble edifici profanat, ha refet els arcs caiguts, les columnes rompudes, les finestres tapades; ha tret els afegits i les runes.

I aquesta llengua la veiem ara formosa, rejuvenida, pulcra, rica de colors i sentors, àgil i forta. La veiem, plena de gràcia, oferint-se com una argila dúctil als nostres pro-

sistes, als nostres poetes, als nostres oradors, a tots els catalans que senten l'orgull de parlar-la.

Mestre Fabra, gloriós octogenari: vos heu complert com a mestre.

Que els catalans dignes compleixin, a llur torn, com a deixebles.

primerencs de la seva inspiració, als quals, però, faltava quelcom per ésser perfectes, doncs foren pensats en gallec i escrits en castellà. El meu consell fou immediat: "escriu en gallec, xicot, i seràs un poeta". Va escoltar-lo i, dies més tard, em portà tres "estampes" magnífiques, compostes en l'idioma vernacle, les quals foren publicades en la revista "Celtiga" amb tots els honors deguts a la revelació d'un nou i autèntic poeta.

Avui, al cap de vint-i-cinc anys, les veig novament en el llibre "Debezos" i, amb ellés, arriba, al meu cor agostejat i al meu esperit una mica pessimista, la bellesa d'un missatge líric i amical d'aquells temps d'esperança.

Avelino Diaz, més tard, va entregar-se completament a la lluita política i, militant o periodista, no deixà mai d'ésser poeta en els seus versos, en la seva prosa i en la seva vida pública i privada.

Darrerament fou objecte d'un gran homenatge — en el que participaren la flor i nata de la col·lectivitat gallega de Buenos Aires — organitzat per la "Irmandade Gallega", per a celebrar la publicació dels seus dos llibres citats, els quals constitueixen un resum del seu esforç, de la seva inspiració i del seu amor a la llibertat i a Galícia. I, per sobre els discursos fets en el seu elogi — entre els quals, cal remarcar el magnífic que pronuncià Castela — va destacar-se el fet extraordinari de que en aquests temps d'acrituds, de lluites acèrrimes, de desesperances i de violències irrespectuoses, un nombrós grup de gallecs perteneixents a les més diverses institucions i ideologies o a les professions més variades, es reunissin a l'entorn d'una taula parada en homenatge a un poeta que havia escrit uns bells versos.

Avelino Diaz aconseguí aquest miracle amb la seva vida exemplar i la seva obra patriòtica, amarades ambdues per l'esperit de la Pàtria absent i l'alé espiritual i líric que — a manera d'indeclinable signe racial — donen eternitat en el temps i en l'espai.

L'OBRA

EL LLIBRE "Debezos" està dividit en tres parts, cada una de les quals representa les inquietudes, les tristeses, les esperances i les idees de l'autor. La primera du per títol "Terra a nosa" i és crit de lluita, salut fraternal i afirmació patriòtica. Per això, Avelino Diaz, hi reuneix l'himne i el míting, la protesta i l'oració, les xurriacades i la carícia, es a dir tota la tradició de la nostra poesia civil i racial que tingueren en Curros Enríquez i en Eduardo Pondal la seva màxima expressió. Ja hem dit que el poeta és un militant actiu de la causa democràtica, republicana i autonomista; i és d'aquesta circumstància d'on prové el míting, l'apòstrof i el discurs irat, especialment quan contempla el panorama actual:

*"A Galícia ll-hei cantar
con verbas de namorar.
A Galícia cantarei
i-o meu amor lle direi.
En proba de ben amar. . ."*

Evoca en ella episodis històrics del nostre passat i augura — perquè un poeta vol ésser sempre el profeta de les grans noves — que, després d'aquesta negra nit de tirania i fraticidi, vindran dies de benaurança i llibertat. Canta, amb emocionada devoció, els Sants Llocs de la Pàtria i descubreix en ells, mite o realitat, la força creadora d'un poble que reneix sobre el saudós misteri de l'Alen, del més enllà.

"Intimes", és la segona part. El poeta parla amb ell mateix i expressa el seu desig:

*"Hoxe estás outra vez amargurada!
Antonte coa delor por compañeira,
onte ffor arumosa na noseira,
hoxe mártir d'espíñas coroada".*

Canta la seva llar actual, creada a l'exili, la qual li ofereix l'amor comprensiu de la seva muller i dels seus quatre fills en els que es sent reviuire i immortalitzar-se:

*"Quero vivir a vida dinamente,
como viven os seres superiores
sin dobregarme diante dos señores
nin ter orgullo coa homilde xente. . ."*

En aquesta part del llibre hi reviuem l'emoció lírica de Rosalia i el joc poètic de Ramon Cabanillas, el gran rubenià galleg. Especialment la dolça Musa del Sar quan canta el seu propi dolor. "O cravo" de Rosalia i "Canzonciña do dolor" de Avelino Diaz responen, efectivament, a un idéntic sentiment poètic que podriem anomenar "d'amor al dolor". Avelino l'expressa així:

*"Teño catro nenos
a cal mais garridos;
n-eles espellado
de cote me miro".*

*"Este meu delor amigo
que no corazon me entrou,
e quen decote me empresta
alas pra miña canción".*

La tercera part del llibre porta el deliciós subtítol de "Recanto Nativo" i, en ella, el poeta emigrat evoca la seva "altra llar", la que deixà quan sols era un nen i on viu encara la seva anciana mare; aquella on pogué veure l'aigua clara de la font, aigua que brollava de la terra i de la roca, i que il·luminà el seu esperit. I és el seu poble de Meira, famós en la història monacal i cultural de la Edat Mitja gallega, el primer que rep l'ofrena del fill absent en un poema de meravellosa força descriptiva. Després la serra, després el riu i, per últim — ací, com en els llibres sagrats, els últims són els primers — la visió de la llar en tres sonets que, a judici nostre, són del més perfecte que mai ha tingut la lírica gallega.

Es en aquesta darrera part on el poeta ens mostra la plenitud de la seva originalitat, de la seva vena lírica i del seu absolut domini de l'idioma galleg. Un idioma rural impregnat de gràcia, plé de recursos, apte per a totes les expressions, conservant no sols una senzillesa que captiva sinó també una magnífica ductilitat. En aquest aspecte, Avelino Diaz i les seves "estampes" fan costat als millors clàssics gallecs.

El poeta, a l'enviar-nos els seus dos llibres amb cariñosa dedicatòria, ens envià, també, una lletra que no hem pogut contestar encara per culpa d'aquest terrible deure d'escriure, diariament, pel públic. Ho farem en el seu dia. Mentrestant, però, serveixin-li aquestes ratlles, escrites i estampades en pàgines catalanes, d'acús de rebut al seu magnífic present i al seu amical i fraternal missatge.

I perquè l'amic lector pugui constatar la veritat de les nostres paraules, reproduïm, en la pàgina següent, dues poesies del llibre de Avelino Diaz.

Significat d'algunes paraules gallegues:
espellado... reflectit — decote... diariament.

Pastorela

(Il. lustració de Roser Bru)

*M*EU corazón campesino
foise camiño do mar;
quería ser mariñeiro
e non sabía remar.

Canso de coller choridas
e de tecer madrigals
na serra, o meu corazón
baixou cantando pr-o chan,
i-envexoso dos regatos
que ó mar bulindo se van
por vieiros d-ilusión
foise camiño do mar.

Pouco asisado pastor
cuidou poder alindar
as ilusios i-ós anceíos
na longa chaila do mar
deixando fuxil-as horas
n-un deleitoso vagar
i-ollando ledas gueivotas
en constante revoar.

Viñeron ventos aleives,
fero ergueuse o temporal,
bateron na miña dorna
as marolas i-ós orzáns.
Coas ilusiós afogadas
i-ós anceíos a finar
meu corazón delorido
fuxiu da veira do mar.

Ferido i-amargurado
volveu ó vello fogar
que denantes, deleitoso,
lle dera sosego e paz.
O maino vento da serra
suas dores fíxo sandar
i-o sol, en tépedos raios
deulle leda craridá.

Reviviú meu corazón
e deuse a filosofar:
mellor ser aquí pastor
qu-en terra allea reinar.

¡ Miña Patria!

*G*ALICIA, miña patria ben amada!
deleitoso pensar da miña mente,
imán do corazón, xóia preciada,
divinidade da que son creente
pra culto che rendir devotamente.

Dend-a terra lonxana, en que vivindo
morro, os ollos da alma estante vendo,
i-ás fadas benfeitóras vou pedindo
que me fagan volver a ti, qu-en indo,
satisfeito verei canto pretendo.

Miña voz engustiada d-emigrante,
voando vai a ti nas áas do vento;
é a voz augural d-un fillo amante
que, prena d-emoción, de moi distante
quer falarche d-amor con doce acento.

Teño de che cantar con pasión tanta
como poida conter o meu lirismo
que, pol-o teu amor e pra ti, canta,
por que ti, miña terra, erel-a santa
razón de ser do meu idealismo.

Tanto ben pra ti quero e che deseio
que, pra meirande gloria da que tes,
quixérame brindar canto hai no ceio,
anque gardas d-abondo no teu seio
pra qu-os deuses s-axionllen ós teus pes.

Como tanta beleza en ti revelas
penso que pra ti sola deu Natura
total-as siderales maravelas,
pra enxoiar, inda mais, tua fermosura
de soles, e de lúas, e d-estrelas.

Que fíroza nos prados feiteiros
a gama de choridas mais fermosa,
e que medren nas valgas i-ós outeiros
verdescentes ramallos de loureiros
pra coroar tua frente maxestosa.

Que, con agarimoso e ledó arrollo,
o mar che cante sempre unha cantiga
e que che leve, d-un e d-outro polo,
en tenro marmular, o maino Eolo,
un constante romor de voz amiga.

Que teñan as variles mocedades
inquedanzas i-anceíos redentores
a xermolar, en vilas e cibdades,
e que teimen lograr tuas liberdades
pra poñerlles remate ós teus delores.

Que o fin das tuas penas e crebantos
alume a nova luz d-unha alborada,
e que, de veneración i-amores santos
o mundo te contempre redeiada
Galicia, miña patria ben amada!

Significat d'algunes paraules gallegues:

lonxana... llunyana — meirande... més gran — fieticeiros...
encantats — choridas... flor — valgas... vertents — va-
riels... virils — inquedanzas... inquietuds — anceíos...
anhels — chan... pla — asisado... sensat — alindar...
atraure — chaila... límit — dorna... barca — maino...
suau — sandar... curar.

ENGRACIO DE ARANTZADI

ENTRÉ els nombrosos i remarcables mèrits que cal reconèixer a Sabino Arana-Goiri, hi figura, en lloc preeminent, la seva capacitat de proselitisme. En donar un lema al Partit Nacionalista, reeixí interpretar amb tanta fidelitat les dos grans síntesis de l'ànima d'Euzkadi, que l'home que fos, fonamentalment, un bon basc, en conèixer la doctrina patriòtica d'Arana-Goiri n'esdevenia un seguidor entusiasta i un deixeble del gran Mestre.

Un d'aqueixos homes fou el senyor Engracio de Arantzadi i Etxeberria. Nat a Guipúscoa fou un dels primers nacionalistes de dita regió i, home d'un patriotisme íntegre, es dedicà de plé a la causa nacional basca. Com a escriptor, tenia tres grans qualitats — profunditat de pensament, construcció solidíssima i estil brillant — les quals, si bé es posaren de relleu des dels seus primers articles, havien d'accentuar-se cada vegada més. Funcionari de la Diputació de Guipúscoa, amb categoria de Cap de Secció, tenia en perspectiva una carrera de molt pervindre a l'Administració de la regió guipuscoana. Ell, però, va renunciar-hi, acceptant el lloc pel qual el Partit Nacionalista el reclamava: la gerència de "Euzko-Pizkundia" (societat editora del diari "Euzkadi") i de la "Sociedad Tipográfica General" (editora del diari "La Tarde" i, més tard, també, del diari esportiu "Excelsior"). Fou en aquest lloc on jo vareig tenir l'honor de conèixer-lo, en els primers temps de la Dictadura. I, per ell, vareig entrar a formar part de la Redacció de "La Tarde", primer, i d'"Euzkadi", desseguida.

El tretze de setembre del 1923 trobà el Nacionalisme Basc en plena escissió. Una gran part de les joventuts formaven el Partit Nacionalista i altres elements, també molt valuosos, integraven la Comunió Nacionalista. La Dictadura mostrà, a Euzkadi, molta més agressivitat que a Catalunya, la qual cosa es devia a que l'euzkera estava molt menys divulgat que la llengua catalana. Al poc temps, i continuant la persecució desfermada des del primer moment, els opressors decretaren la suspensió del diari "Aberri" (Pàtria), portant-veu del Partit. El senyor Arantzadi, que aleshores formava part de la Comunió Nacionalista, feu tots els possibles, com a Gerent i orientador del diari "Euzkadi", per tal de que aquest no fos, també, suspès, car, d'ésser així, no

Engracio de Arantzadi

Per EMILI P. DE NEGURI

sols el nacionalisme basc hauria romàs sense premsa — tota vegada que "La Tarde" era un diari independent — sinó que tot el personal hauria quedat sense feina en uns temps de greu crisi econòmica. I aquell excel·lent patriota hagué de mantenir, per això, una lluita aferrissada; la major part dels editorials era ell qui els escrivia, fent palesa una habilitat extraordinària doncs si bé va dir tot el que creia avinent, ho digué amb tanta habilitat que reeixí a no ésser pres per les urpes i ullals dels servidors de Primo de Rivera a Biscaia. Més tard, va deixar la Gerència i quedà com a col·laborador del diari "Euzkadi", publicant de dos a quatre articles setmanals.

INDEPENDENTMENT d'una producció, l'extensió de la qual sols pot comparar-se amb la qualitat, deixà escrits tres llibres molt remarcables: "La Nación Basca", "Ereintza" i "La Casa Solar Basca". El qui vulgui conèixer el pensament d'aquells tres catalans il·lustres que foren Almirall, Prat de la Riba i Torres i Bages té tres llibres magnífics per a consultar: "El Catalanisme", "La Nacionalitat Catalana" i "La Tradició Catalana". Arana-Goiri, degut, probablement, a que morí molt jove, als trenta-vuit anys, i a despit de què escrigué un gran nombre de llibres d'una vàlua insuperable, no tingué temps de produir una obra de l'abast de les tres esmentades. I aquest llibre que, a la meua manera de veure — i consti que és aquesta una opinió personal la qual no sé si és compartida o no per altres amics i correligionaris — mancava al nacionalisme basc, fou el senyor Arantzadi Etxeberria qui el va escriure quan, en "La Nación Basca", recollí la tesi d'Arana-Goiri i, desenvolupant-la amb gran volada i grandiositat, mostrà amb irrefutable eloqüència la personalitat nacional d'Euzkadi i els drets indiscutibles a la seva lliure autodeterminació. "La Nación Basca" fou publicada molt abans de la Dictadura i, després del 1930, se'n feu una altra edició. El seu segon llibre fou "Ereintza" (Sembra) i era, per dir-ho així, una continuació de l'anterior, aplegant una part dels seus articles publicats amb posterioritat a l'aparició de "La Nación Basca". Del tercer llibre puc dir-vos que, tot ell, era una exaltació del caseriu i de la casa pairal basca, així com també de les importants característiques del poble euscadià.

(Continua a la pàgina 14)

CANÇONS DE LLUITÀ

GALLEGUES

FLORENCIO DELGADO GURRIARAN és un dels poetes més fins, entre els gallecs de la present generació. Natural de Valdeorras, ostenta el signe líric i graciós de les seves terres nadiues, productores del bon pa i del millor vi. Escrigué els seus primers versos, entre els anys 1930 i 1932, a l'empara de l'Editorial "Nos", el director de la qual — Alcalde de Compostela — fou afusellat pels franquistes, pocs dies després d'haver esclatat la darrera insurrecció.

Delgado Gurriaran, a l'igual de tots els joves gallecs d'aquella època lluminosa per la Pàtria — poetes, estudiants, mariners, artistes i llauradors — va volcar-se en cos i ànima en el moviment galleguista, del qual arribà a ésser líder entre la joventut de la seva comarca orensana. Per això, i quan la seva terra caigué sota l'esclavatge del feixisme franquista, buscà la manera d'escapar-se i anar a servir la causa republicana que oferia a Galícia els llargs i amples camins de la seva autodeterminació política, els quals l'havien de conduir a la reconquesta de la seva unitat nacional, cultural i històrica, junt amb la resurrecció de la peculiar economia, jerarquitzant a la meua Pàtria com a cèl.lula de universalitat.

Arribat a terres republicanes, Delgado Gurriaran complí plenament amb els seus deures de soldat i de poeta fins que, acabada la lluita, va marxar a l'exili "portant, al front, un estel i, als llavis, una cançó", com deia Curros Enríquez. Actualment, s'ha residenciat a Mèxic, on es guanya la vida en feina aliena a les lletres, sense, però, oblidar el deure que l'hi imposa la seva condició de bard.

Sota la seva direcció, i amb el títol de "Cançoner de la lluita gallega", s'ha publicat, darrerament, un llibre bellíssim que constitueix el més fi i metòdic treball acomplert en el sentit de reunir en forma antològica, l'emoció lírica de Galícia en la lluita per les seves llibertats: "Rosa i espina de la Pàtria", diu ell mateix en el pròleg que serveix de presentació d'aquest llibre admirable.

Hem d'aclarir que no es tracta d'un recull de versos nascuts en els combats de la darrera guerra civil sinó que està constituït per una compilació de vells poemes i cançons

Per RAMON SUAREZ PICALLO

(Il·lustració de Roser Bru)

destinats a una mateixa finalitat: exaltar l'esperit de la terra, quan ella ha tingut de redreçar-se en defensa del seu ésser, diferenciat i original.

I així veiem com el llibre comença amb la narració d'un vell conte inspirat en la predicció de Gwenchlan, bard cèltic de la Irlanda, el qual justifica la guerra en defensa de la bellesa: la guerra contra el gripau que inharmonitza la beutat de la nit; la guerra contra el corb que sols desitja afartar-se de carn morta i podrida; la guerra contra la guineu que es fica traïdorament al galliner; la guerra contra el llop, cobard quan està sol i destructor quan s'envalentona amb la superioritat del nombre; la guerra contra els llops que volgueren arrasar la terra sagrada de la Pàtria.

Seguidament el llibre reproduïx el famós poema del Rei Savi (publicat al N.º 31 de "l'Emigrant") sobre els que van i perque van a la guerra.

Podriem dividir aquest "Cançoner de la lluita gallega" en diverses seccions, una de les quals estaria formada pels Himnes, amb els noms il·lustres de Eduardo Pondal, Rosalia de Castro, Curros Enríquez i Alfredo Brañas grans precursors de la nostra poesia civil. Els segueix Ramón Cabanillas amb alguns poemes que foren cantats en les primeres batalles de la Solidaritat Gallega, paral·lela a la seva similar catalana. Hi han, després, tres cançons juvenívoles que els xicots gallecs, coneguts amb el nom genèric de "Ultreias" (més enllà), entonaven en las gran diades d'esperança. Aquestes cançons eren comuns, en els seus intercanvis amicals, als estudiants de terra endins i als de les ribes del mar.

Tots junts contractaven una balandra per bressolar-se en totes les aigües de la Pàtria i, més tard, uns camions amb els quals creuaven les seves carreteres: (1)

A BALANDRA dos Ultreias
leva os corazóns por vela
navega cara o futuro
todo Galiza vai nela.

Todo Galiza vai nela,
prenda do meu paladar,
os mares, polo infinito
que leviáns son de pasar.

Qué leviáns son de pasar,
prenda do meu corazón;
os astros forman trisqueles
en cada constelazón.

En cada constelazón
oise cantar unha estrela:
"Alá vai a frol das naos;
toda Galiza con ela".

Més tard, recull velles, cançons populars de pescadors en una de les quals, "O caidi" (moguent-se), es canten les blanques neus de les muntanyes, les blanques escumes de la mar i el blanc anhel de cantar per la Pàtria. Grup de cançons que constitueix un veritable tresor líric difícilment igualable per la seva beutat i per la seva tendresa: (2)

B RANCAS neves na montana
brancas as ondas do mar,
branca arela, miña Patria,
esta arela de cantar.

Rexos penedos no monte,
rexas proas polo mar,
rexa arela, miña Terra,
esta arela de te amar.

Ledas as augas da ría,
ledas as froles do val,
leda arela, miña Patria,
a arela de che cantar.

Ei! rapaces! vinde logo,
imos todos a ruar;
na noite rompeu a lúa.
Ail irmáns, que groria dá.

Venen després un grup de poemes, romanços i cançons destinats a injuriar, amb forta ironia, els estranys que, vivint a Galícia, contribueixen al seu captiveri i al seu martiri.

Hi ha també una part dedicada a la que podríem anomenar poesia batalladora dels guerrillers, dels fugitius i dels combatents. La evocació, semblant al vent huracanat de l'oratória de miting, dels afusellaments, dels passeigs i de les ferotges persecucions. Amb tot i que són aquests uns versos que podríem anomenar de circumstàncies, no perden mai el seu lirisme el qual humiteja, amb pluja saudosa, els acon-teixements més durs i àrids de la nostra història, i d'una manera especial els de la darrera guerra civil.

Aquest aspecte del llibre està encapçalat per un fragment

de Eduardo Pondal que traspuja arreu la seva inspiració sobrenatural i extrahumana:

DÉSPOTAS insensatos,
forxá, forxade grillos;
pode oprimir o ferro,
un corpo enfraquecido;
mais as nobres idéas
é groriosos instintos
Eses... non pode, non, o duro ferro,
nin a morte, extinguilos!

En el llibre que comentem hi ha, encara, una part dedicada als nostres màrtirs. A Galícia es té una idea especialment mística, transcendental i religiosa dels màrtirs. Per això, davant d'ells i de les seves tombes, l'estrepit de la batalla desapareix, donant pas a un sentiment emocionant i místic, que es vessa en una dolça pluja de paraules damunt les tombes dels cementiris i les sepultures anònimes de les cunetes les quals, es sap certament, han de ressuscitar un dia transformant cada gota de sang en una rosa: "Espina i rosa que son l'ànima de Galícia".

En el conjunt d'aquest llibre, un dels poetes que hi aportà un capítol extraordinari és el Dr. Ramón Rey Baltar el qual realitza un glossari dels dibuixos de Castelao coneguts amb el nom genèric de "Galícia Màrtir". Glosses que permeten, a l'ajuntar-se i consubstanciar-se el dibuixant i el poeta, transformar en plàstic, musical i rítmic el drama profund de la meua Pàtria.

I, per acabar, el "Cançoner de la lluita gallega" recull una "Saga" (romanç basat en una vella llegenda cèltica) que canta un trobador de les terres de "Jacobuslandia", el qual, vell peregrí, músic i profeta, prediu en el seu càntic la resurrecció de la Pàtria, aparentment morta. El trobador, vestit amb tosques robes, porta damunt de l'ala doblegada del seu barret, la miraculosa estel de cinc puntes anunciadora de la llum de l'alba que, sempre, acaba imposant-se a la foscor de la llarga nit:

"Escolteu camperols, escolteu mariners,
el més pobre i més vell de tots els trobers.
Escolteu la nova cançó, humitejada d'esperances,
il·luminada pels reflexes de l'estel de l'alba.

"Tornarà — diu — a brillar el sol, que vindrà, en ales del vent, cavalcant sobre les set branques del vell tronc cèltic... Un vol de coloms que vindran a posar-se sobre els camps de blat, ens portarà la bona ventura... I tot serà verd...: verds els camins, verds els prats, verds els camps, verdes les esperances... Verdes, amb tots els colors del verd...".

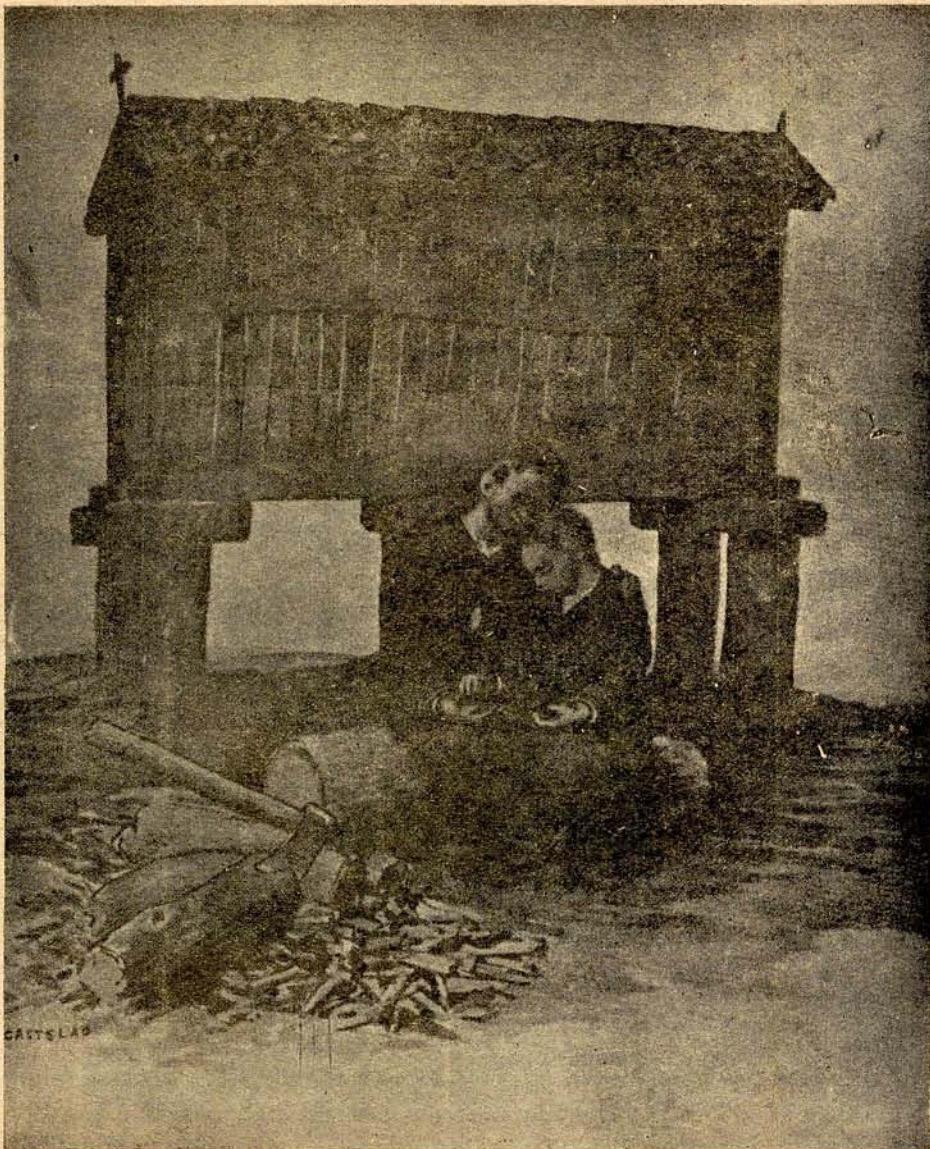
Heus ací el que va cantant el vell trober, per camins i dresseres, per les valls, per les muntanyes, per la riba del mar, anunciant sempre la Pascua Florida i la Resurrecció...

Aquest llibre és, com dèiem abans, una formosa ofrena feta a Galícia amb la esveltesa espiritual que dóna la llunyania en el temps i en l'espai.

Fou Valle Inclán qui va dir que Galícia, per sentir-se tal, emigrà un dia, tota sencera i que els seus fills varen sentir-la plenament des de latituds que l'hi eren antípodes. La afirmació és certa, doncs, a Galícia, els seus fills exiliats, segueixen cultivant-la en l'enyorança com a rosa i espina de la seva més pura espiritualitat.

(1) Regueifa - festa; trisqueles - símbol cèltic; frol - flor.

(2) Arela - anhel; rexos - forts; ledas - alegres.

"Survivents", estampa de Castiá, inspirant-se en la qual Florencio Delgado Gurriarán escrigué la seva composició coneguda també amb el nom de "¡Probes paxariños!" reproduïda en aquesta pàgina.

I

*N*A eira sentados
nun toro de pino
à veira de un hórreo
valdeiro de millo,
calados e tristes,
están dous miniños.

*Entrambos nón xuntan
dez anos, de fixo.
Ela, a máis pequena,
buscando agarimo
arrimase ao peito
do seu irmanciño.*

*El pouza a cabeza
na de ela, dorido,
i-a man pol-o lombo
pásalle con mimo.*

*Da lástema velos
tan pequerrechiños!
De veras parecen
dous polos de xílgaro,
que estando coa tiña
caeron do niño.
Da pena miralos!
Probes paxariños!*

II

*S*ILENCIO de morte,
de lugar maldito,
envólveos o mesmo
que sudario frío.

*Nada vese en torno
dos dous anxeliños.
Nun vasto deserto
semellan perdidos.*

*Tan soio un machado,
cravado de fío
nun pau que pra leña
estaban partindo,
quizáis esquencido,
ficou coma un símbolo.*

*Poida ser que un día
érgase en castigo,
tallando sin dolo
gorxas de asesíños!
Qué traxedia fonda
os seus ollos viron
pra que de ise modo
estén abatidos?
Da medo pensalos!
Probes paxariños!*

Survivents

III

*C*HEO de escapularios
e de crucifixos,
unha madrugada
chegóu o feixismo.

*Ao frente ia un crego,
que, en nome de Cristo,
botaba responsos
coa pistola ao cinto.*

*Non quedóu n-aldea
nin un home vivo.
Rapazas e vellas
escariños sufriron.
Fogares enteiros
foron destruídos.
Nunca houbo no mundo
tanto salvaxismo.*

*Cómo se salvaron
os dous rapaciños?
Profundo misterio
do cego destiño!
Que farán agora
sin pais nin abrigo?
Qué vai a ser de iles?
Probes paxariños!*

IV

*J*RÁN pol-as portas
pechadas dos ricos,
coma dous santiños,
pidindo limosna

*Dormirán nos montes,
dos homes fuxindo,
i-acaso antre os lobos
atopen asilo.*

*Pasarán os anos,
andarán camiños,
faceránse mozos,
mais no seu espírito
non haberá nunca
perdón nin olvido.*

*Ha de ser pra eles
a vida un martirio.
A sanguenta imaxen
dos seus pais queridos
na mente grabada
terán de cotío.
Mala foi a fada
que lles dou cobixo!
Malpocados orfos!
Probes paxariños!*

Significat d'algunes paraules gallegues:
eira - era; toro - tronc; hórreo - graner;
valdeiro - buit; agarimo - tendresa; man -
mà; lombo - espatlla; polos de xílgaro -
pardalets; niño - niu; machado - destral;
fío - fil; pau - pal; esquencido - oblidat;
ficou - quedà; cheo - ple; pechadas -
tancades; pais - pares; cotío - per sempre.

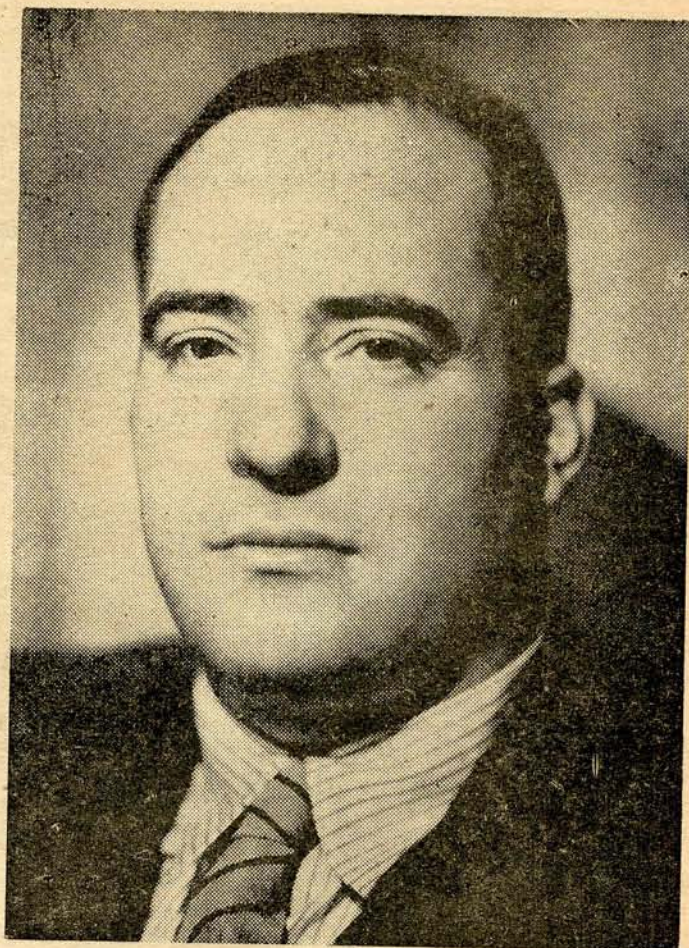
Ple de l'Esquerra

(Informació facilitada per l'Oficina de Premsa d'Esquerra)

ELS DIES divuit i dinou d'octubre es reuní, a la ciutat francesa de Montpellier, el Ple de Esquerra Republicana de Catalunya. El Consell Executiu, d'acord amb els companys de l'Interior i disposat a donar les màximes facilitats a tots els que volguessin assistir-hi, feu extensiva l'invitació per prendre part a les deliberacions, a tots els Comitès i Delegacions de l'Esquerra, als militants que hagin exercit càrrecs polítics u orgànics a Catalunya i a tots els afiliats que volguessin presentar alguna proposició. La convocatòria, com es veu, no podia ésser més àmplia i foren molts els que aprofitaren aquesta oportunitat per a col·laborar en les tasques del Partit. Les Delegacions, desafiant tota mena de dificultats, la carestia dels transports i les amenaces de vaga general, hi assistiren en una proporció d'un vuitanta per cent. Els nostres companys de l'Interior, en canvi, no pogueren passar la frontera en temps hàbil per assistir a les reunions plenàries, doncs havien tingut de fer front a una ferotge repressió que els feixistes desencadenaren aquells mateixos dies.

El Consell Executiu estava representat pel Secretari General Josep Tarradellas i pels Consellers Carles Pi i Sunyer i Joan Sauret. El Directori ho estava pels companys Miquel Guinart, Leopold Morant i Francesc Marcet. Els Assessors Humbert Torres, Ramon Nogues i Bizet, i Martí Barrera es feren presents en representació del seu Consell i els dirigents de la nostra organització a França estigueren representats per Santiago Vila, Joan Garcia Castellet i Dr. Mestre Puig. Assistiren també a les reunions els Diputats Pere Ferrer, Francesc de P. Jane, Puig Pujades, Francesc Viadiu, Josep Fontbernat, Joan Tauler, Laureà Dalmau i Xavier Casademunt. Excusaren la seva assistència per motius justificats el Conseller Antoni Rovira i Virgili i els Diputats Ventura Gassol, i Antoni Xirau. El Partit Nacionalista Basc envià una brillant Delegació formada pel Conseller Josep Maria de Lasarte, per l'ex-Ministre Manuel de Irujo i pel Diputat, Cap de la Minoria Nacionalista Basca, Julio de Jáuregui.

Per comprendre l'importància d'aquest Ple extraordinari cal explicar abans les circumstàncies que precediren la seva celebració. Es evident que els darrers esdeveniments de la política espanyola han posat els catalans davant d'una situació realment greu. La constitució del Govern Albornoz i la posició adoptada pel Partit Socialista Obrer Espanyol han dividit, de fet, els esforços antifranquistes dels republicans. Ja és coneguda la posició del nostre Partit en el que fa referència al Govern de la República. Ens cal, però, afegir que la posició adoptada pel nostre Consell Executiu ha merescut l'aprovació no sols dels nostres companys de l'Interior sinó també de les Delegacions d'Esquerra escampades arreu del món. Per altra banda, el nostre Partit fou requerit pel Partit Socialista Obrer Espanyol per entrar en contacte amb la Comissió formada pels senyors Indalecio Prieto, Trifón Gómez, Jimenez de Asua i José Pérez, per tal de discutir les possibilitats de l'actuació de l'organisme que intenten constituir, la

JOSEP TARRADELLAS

finalitat del qual seria desplaçar a Franco i convocar un plebiscit. Donada la transcendència dels acords a prendre i la responsabilitat que calia assumir, el Consell Executiu sotmeté al Ple les proposicions del Partit Socialista.

Es evident que, pel que fa referència a la política catalana, ens trobem també en un moment difícil. La unitat catalana al redós del Govern, tant necessària en aquests moments, es veu obstaculitzada per l'actuació del Comité Permanent de la Democràcia Catalana que cada dia s'aparta més de la disciplina nacional caient en un provincialisme espanyol que els nacionalistes catalans hem combatut sempre. Considerem, també, inadmissible la duplicitat d'actuació dels dos Consellers que ataquen, o fan atacar, el Govern català del qual continuen formant part. Com es veu, doncs, el Ple de Montpellier estava obligat a pronunciar-se davant de tots aquests problemes i el resultat de les seves deliberacions era esperat amb expectació per tots els sectors polítics degut a la considerable influència que l'Esquerra exerceix damunt de la política catalana i de la espanyola.

Tal com avençarem al començament d'aquesta informació el Ple va reunir-se a Montpellier els dies divuit i dinou d'octubre, celebrant reunions plenàries a la tarda i a la nit d'ambdós dies. El matí del diumenge, dia dinou, fou consagrat a homenatjar la memòria del fundador de l'Esquerra i President Màrtir de Catalunya, Lluís Companys.

Un darrera l'altre, tots els punts de l'ordre del dia foren debatuts àmpliament sense limitacions de cap mena, tal com escau a un Partit democràtic com el nostre i, no solament les proposicions aprovades que reproduïm en altre lloc d'aquesta revista, sinó també el tò elevat i patriòtic de les intervencions dels delegats ens permeten afirmar que Esquerra Republicana de Catalunya sabrà fer honor a la responsabilitat que contraugué democràticament davant del nos-